

Odlišné stanovisko

sudcu Rudolfa Tkáčika k rozhodnutiu senátu

Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 573/2017 z 20. septembra 2017

1. Podľa § 32 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pripájam toto odlišné stanovisko k uzneseniu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. III. ÚS 573/2017 z 20. septembra 2017.

2. Nesúhlasím s väčšinovým rozhodnutím senátu ústavného súdu, ktorým bola sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 Co 390/2016 z 31. januára 2017 odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

3. Sťažovateľka disponuje judikovanou pohľadávkou na zaplatenie pôžičky. V rámci exekúcie zistila, že dlžníčka je nemajetná v dôsledku prevodu svojich nehnuteľností na tretie osoby. Na základe jej trestného oznámenia bola dlžníčka za tento skutok právoplatne odsúdená za prečin poškodzovania veriteľa.

4. Neskoršiu žalobu sťažovateľky o určenie vlastníckeho práva a neplatnosť právneho úkonu prvostupňový súd rozsudkom zamietol a krajský súd namietaným rozsudkom tento rozsudok potvrdil. Obidva súdy odôvodnili svoje rozhodnutia tým, že sťažovateľka mala žalobou odporovať predmetnému úkonu do troch rokov od jeho uskutočnenia a, ak tak neurobila, žalobu bolo potrebné zamietnuť. Jej námietky sa týkajú rozsudku krajského súdu, ktorým potvrdil rozsudok zamietajúci jej žalobu.

5. Vo veci konajúce súdy opreli svoje odôvodnenie o rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 CdO 163/2007, na ktorý odkazujú, resp. nepriamo citujú. Konkrétne ide o úvahu, že *«to isté konanie nemôže byť za tých istých podmienok sankcionované neplatnosťou právneho úkonu podľa § 39 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“), lebo by sa nemohol prakticky uplatniť inštitút odporovateľnosti právneho úkonu, čím by bol popretý jeho účel a zmysel, ktorým je občianskoprávna ochrana veriteľa brániť sa účinkom týchto právnych úkonov dlžníka, ktoré sú vykonávané na ukrátenie veriteľa»*.

6. Treba v prvom rade zdôrazniť, že takýto záver (t. j., že nevyužitie odporovacej žaloby má za následok vylúčenie inej určovacej žaloby, napr. o absolútnu neplatnosť právneho úkonu) explicitne nevyplýva zo žiadneho ustanovenia právneho poriadku. Ide iba o sudcovskú úvahu, ktorá sa síce môže javiť ako logická, ale (i) neberie do úvahy zásadný rozdiel medzi výsledkami týchto konaní pre žalobcu (veriteľa) a dopad na napadnutý právny úkon a (ii) jej mechanické uplatňovanie bez ohľadu na konkrétne okolnosti prípadu (ako to je aj v sťažovateľkinej veci) vedie k elementárnej nespravodlivosti a porušeniu základných práv dotknutého účastníka.

7. Treba uznať, že neúčinnosť úspešne odporovaného právneho úkonu a možnosť veriteľa uspokojiť sa z majetku, ktorý takto z majetku dlžníka ušiel, je v zásade cesta priamejšia a vhodnejšia. Problematická a neistá však môže byť, ak sa uspokojenie má týkať ďalších právnych nástupcov, keď už je potrebné preukázať subjektívnu stránku, že tieto osoby o odporovateľnosti vedeli. Na druhej strane absolútna neplatnosť toho istého právneho úkonu znamená, že má pre tento úkon aj tie následky, že postihuje neplatnosťou aj prípadné ďalšie úkony týkajúce sa toho istého majetku. V okolnostiach danej veci ide práve o takýto prípad, keďže následne došlo k ďalšiemu prevodu nehnuteľnosti, a to navyše na manžela dlžníčky, takže predmetné nehnuteľnosti sa vrátili naspäť do majetkovej sféry dlžníčky, ale sťažovateľka (veriteľ) stratila možnosť uspokojiť sa z tohto majetku. Tento prípad by bolo možné označiť aj za „učebnicový“, v konečnom dôsledku aj súdmi aprobovaný, návod na to, ako sa zbaviť svojich záväzkov a nerušene si užívať majetok, ktorý mal byť podľa práva použitý na uspokojenie veriteľovej pohľadávky.

8. Je signifikantné, že obidva konajúce sudy celkom opomenuli brať do úvahy aj prvú vetu už citovanej právnej úvahy v rozsudku najvyššieho súdu, ktorá znie: *„Pokiaľ ide o vzťah ustanovenia § 42a Obč. zák. k § 39 tohto zákona dovolací súd poznamenáva, že odporovateľným môže byť len platný právny úkon.“* Práve túto stránku zdôrazňujú aj dve rozhodnutia ústavného súdu (II. ÚS 302/2010, IV. ÚS 504/2011). Ak teda nemožno úspešne odporovať absolútne neplatnému právnomu úkonu (jeho účinky vôbec nenastali), odvolať sa pri zamietnutí sťažovateľkinej žaloby na preklúziu práva na odporovateľnosť je prinajmenšom drastické, popierajúce elementárnu spravodlivosť a princíp proporcionality, pretože v jej prípade je absolútna neplatnosť sporného právneho úkonu jednoznačne daná. Nemožno hádam spochybňovať, že právny úkon, pre ktorý bola dlžníčka sťažovateľky právoplatne odsúdená, sa prieči dobrým mravom. Inými slovami, konajúce všeobecné sudy sa odmietli zaoberať žalobou sťažovateľky tvrdiac, že sa mala svojich práv domáhať odporovacou žalobou, pričom v čase ich rozhodovania bolo nad všetky pochybnosti zrejmé, že takáto žaloba nemohla byť úspešná, aj keby bola podaná v trojročnej lehote, pretože na absolútnu neplatnosť namietaného právneho úkonu by musel prihliadať súd rozhodujúci o jej žalobe ex officio.

9. Podľa môjho názoru v danej veci krajský súd neposkytol sťažovateľke náležitú ochranu jej právam vyplývajúcim z čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj z čl. 6 ods. 1 dohovoru, keď nezohľadnil všetky relevantné skutočnosti a okolnosti jej prípadu v rozpore s jej základným právom na súdnu ochranu a právom na spravodlivé súdne konanie, pretože (spoločne so súdom prvého stupňa) aplikoval na jej vec príslušné právne normy a judikatúru mechanicky, necitlivo a zároveň arbitrárne, ako to je už uvedené. Z týchto dôvodov mal ústavný súd pri predbežnom prerokovaní prijať jej sťažnosť podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde na ďalšie konanie.

V Košiciach 20. septembra 2017